

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
УКРАЇНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ХІМІКО- ТЕХНОЛОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

**ПЛАНІ СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ
З КУРСУ
гуманітарного модулю
*„Цінності європейської цивілізації”***

ДЛЯ СТУДЕНТІВ ІІ КУРСІВ УСІХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ

Затверджено на засіданні

кафедри філософії.

Протокол № 10 від 16. 06. 2012

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
УКРАЇНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ХІМІКО-ТЕХНОЛОГІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ**

**ПЛАНІ СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ
З КУРСУ ГУМАНІТАРНОГО МОДУЛЮ
„ ЦІННОСТІ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ЦИВІЛІЗАЦІЇ ”
ДЛЯ СТУДЕНТІВ II КУРСІВ УСІХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ**

**Затверджено на засіданні
кафедри філософії.
Протокол № 10 від 16.06.2012**

Плани семінарських занять з курсу гуманітарного модулю „Цінності європейської цивілізації”. Для студентів II курсів усіх спеціальностей / Укл. О.М.Башкеєва, І.І.Какуріна. - Дніпропетровськ: ДВНЗ „УДХТУ”, 2013.- 12 с.

Укладачі: О.М. Башкеєва, канд. філос. наук

Відповідальний за випуск А.Г.Чичков, канд. філос. наук

Навчальне видання

Плагі семінарських занять з курсу гуманітарного модулю „Цінності європейської цивілізації” для студентів II курсів усіх спеціальностей

Укладачі Башкеєва Олена Миколаївна, канд. філос. наук

Вступ

Поведінка людей у значній мірі визначається тими нормами, зразками і цінностями, що визнані в даному суспільстві як природні. Навчальний курс «Цінності європейської цивілізації» є актуальним і своєчасним, тому що євроінтеграція оголошена основним і незмінним пріоритетом зовнішньої політики України. Цей курс дозволяє краще зрозуміти, що таке основні європейські цінності, інституції, організації тощо.

Значення дисципліни полягає у поданні всебічної інформації студентам для розвитку їх уявлень про особливості історично сформованих європейських цінностей, що буде сприяти більш глибокому розумінню принципів функціонування і цінностей Євросоюзу в їхній подальшій роботі і житті. До основних методів дослідження дисципліни «Цінності європейської цивілізації» відносяться загальнонаукові методи: аналіз, порівняння, аналогія а також принципи історизму і об'єктивності.

ПРЕДМЕТ І МЕТА КУРСУ ГУМАНІТАРНОГО МОДУЛЮ „ЦІННОСТІ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ЦИВІЛІЗАЦІЇ”, ЙОГО МІСЦЕ І РОЛЬ У НАВЧАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ

Предмет “Цінностей європейської цивілізації” охоплює:

- аксіологічні, тобто відносини цінностей в суспільстві;
- формування і трансформацію базових цінностей європейської цивілізації і їх ролі в розвитку.

-

Мета курсу:

- розкрити роль цінностей в формуванні і розвитку європейської цивілізації;
- теоретичне обґрунтування аксіологічного аспекту формування світогляду у відношенні людини до дійсності;
- усвідомити становище та роль цінностей в суспільстві.

Задачі навчальної дисципліни

В результаті вивчення дисципліни студент повинен

1.ЗНАТИ:

- 1.1. основи навчального курсу „Цінності європейської цивілізації” у відповідності з навчальною програмою;
- 1.2. основні поняття аксіології;
- 1.3. основні етапи формування західної цивілізації;
- 1.4. особливості процесу формування західної цивілізації;
- 1.5. значення цінностей у формуванні цивілізацій;

- 1.6. особливості сучасного діалогу цивілізацій в умовах глобалізації;
- 1.7. принципи і структуру Європейського Союзу;
- 1.8. природу цінностей, співвідношення європейських і загальнолюдських цінностей.

2. ВМІТИ:

- 2.1. співвідносити поняття „європейська історія” і „європейська цивілізація”;
- 2.2. виявляти ступінь і характер впливу релігійно-етичних вчень на становлення і функціонування європейських цінностей;
- 2.3. складати комплексну характеристику європейських цінностей з урахуванням соціально-культурних, економічних, демографічних, географічних, релігійних й інших особливостей;
- 2.4. толерантно сприймати соціальні, релігійні і культурні розходження;
- 2.5. мати поважне і дбайливе відношення до історичної спадщини і культурних традицій народів України і зарубіжжя;
- 2.6. розуміти людину інших цивілізацій (Заходу або Сходу) в її неповторності, суті людського існування, в постійних пошуках свободи та вибору, її цінності, та у зв'язку з природою, суспільством;
- 2.7. розуміти процеси, що визначають формування базових цінностей західної цивілізації.

Зв'язок з іншими дисциплінами

«Цінності європейської цивілізації» - одна з галузей аксіології (розділу філософії). Крім того, вона тісно пов'язана, насамперед, з етикою, естетикою. Адже цінності завжди припускають свою протилежність, а значить вони нерозривно пов'язані з такими поняттями як добро і зло і що вони означають для європейців, які їхні уподобання в естетичному плані, що викликає в них відразу, неприйняття. Звідси випливає, що цінності європейців безпосередньо пов'язані з їхньою діяльністю, а значить і культурою як матеріальною, так і духовною, котрі досліджує культурологія. Оскільки сформовані цінності людей є наслідком історичного розвитку кожного етносу і нації в цілому, то безперечно даний курс зв'язаний з антропологією, етнографією та соціологією в плані дослідження територіальних закономірностей, що складаються у формуванні традицій, звичаїв і звичок людей у їхньому повсякденному житті і діяльності.

Плани семінарських занять та методичні вказівки

1. Аксиологія як навчальна дисципліна. Предмет аксіології, особливості історичного розвитку аксіології – розділу філософії про цінності.

1. Передісторія аксіології – розділу філософії про цінності
2. Поняття цінностей. Предмет аксіології.
3. Становлення філософської теорії цінності в кінці ХІХ – на початку ХХ ст.
4. Розвиток аксіологічної думки в останні десятиріччя ХХ ст.

Проблемно-пошукові питання:

1. Аксиологія - один з наймолодших розділів філософії. Коли з'явилася аксіологія як самостійна філософська наука?
2. Сформулюйте аспекти ціннісної проблематики у визначенні класиків античної філософії.
3. Як трансформувалась аксіологічна проблематика у Середньовіччі, епоху Нового часу, сьогоденні?
4. Чи можуть цінності згодом еволюціонувати?
5. В чому, на вашу думку, полягає суть нового підходу до аксіології - конструктивної аксіології?

Література і тематика індивідуальних творчих завдань (рефератів) за всіма темами надається наприкінці переліку тем.

2. Природа цінностей, їх вплив на поведінку суб'єктів історичного процесу.

1. Цінності як структурний елемент діяльності. Суб'єкт-об'єктна природа цінностей.
2. Ціннісний світ людини, особливості його складових - ціннісних елементів.
3. Цінність як соціальне явище, когнітивний і емоційний компоненти цінностей.
4. Формування ціннісних орієнтацій, співвідношення елементів загальнолюдського і національного. Поняття загальнолюдських цінностей.

Проблемно-пошукові питання:

1. Що таке цінність? Які бувають цінності?
2. Свобода – одна з незаперечних загальнолюдських цінностей. Яке основне значення цього поняття?
3. Як називається теоретичне сприйняття людини як вищої цінності?
4. Американський філософ і поет Р.У. Емерсон (середина ХІХ ст.) писав: "Справжній показник цивілізації - не рівень багатства і не величина міст, не достаток врожаю, а вигляд людини, яка виховується країною". Як ви розумієте ці

слова? Що має на увазі Емерсон під "виглядом людини" ? Що ви самі думаєте про справжній показник цивілізації?

5. Що таке ідеал, його особливості?

3. Європейська цивілізація і загальнолюдські цінності: унікальність і єдність.

1. Актуалізація проблеми цивілізації, її існування в ХХ ст. Полісемантичність поняття "цивілізація".

2. Концепції О. Шпенглера і А. Тойнбі як обґрунтування соціального і культурного плюралізму у розвитку людства.

3. Переосмислення проблеми цивілізацій крізь призму загальнолюдських цінностей на початку ХХІ ст.

4. Європейська цивілізація як втілення загальнолюдських цінностей.

Проблемно-пошукові питання:

1. Сформулюйте поняття „цивілізації”.

2. Чому на початку ХХІ ст. стає усе більш очевидною історична обмеженість концепцій локальних цивілізацій?

3. Які цінності належать до загальнолюдських?

4. Назвіть соціальні і моральні цінності, що лежать в основі європейської цивілізації і разом з тим є загальнолюдськими?

5. Що означає демократія як найважливіша і дійсно визначальна європейська цінність?

4. Специфіка генезису й особливості етапів формування Європейського Союзу (ЄС).

1. Створення європейського інституту по питанням миру і співробітництва держав - урок Другої світової війни. Мета створення Ради Європи, її задачі.

2. Виникнення у 1952 р. ЄС як Європейського співтовариства вугілля і сталі.

3. Етапи розширення ЄС : на захід (1973), південь (1981, 1986) рр., північ (1995) р., схід (2004-2007).

4. Фактори, які обумовили успіх євробудівництва.

Проблемно-пошукові питання:

1. Причини створення Ради Європи, її задачі.

2. Яку роль в процесі будівництва єдиної Європи відіграв „план Шумана”?

3. Чим були обумовлені успіхи євробудівництва?

4. Як ви розумієте вислів: „Європейський Союз є співтовариством цінностей”?

5. Сформулюйте головні демократичні цінності ЄС.

5. Принципи і структура Європейського Союзу.

1. П'ять принципів, на яких ґрунтується ЄС, їх значення для співробітництва

всіх 27 держав.

2. Особливості принципу супранаціональності. Роль дигресивної пропорційності в діяльності ЄС.

3. Принцип солідарності як один з основних принципів ЄС. Субсидіарність і встановлення компетенцій над компетенціями.

4. ЄС як союз держав і народів, загальних цінностей. Особливості структури ЄС.

Проблемно-пошукові питання:

1. ЄС ґрунтується на 5-ти принципах, що мають фундаментальне значення для співробітництва всіх 27 держав. Назвіть їх.

2. Як ви розумієте принцип супранаціональності?

3. Що таке дигресивна пропорційність?

4. Як пов'язана субсидіарність з самостійністю окремих країн і регіонів?

5. Чим відрізняється структура ЄС від структури національної держави?

6. Україна і ЄС: особливості і перспективи розвитку. Європейська ідентичність.

1. Європейська політика сусідства (2003) як план розвитку з Україною, її мета.

2. Особливості плану дії України з ЕС (2005). "Європейський вибір" України (1990-і рр.) і стратегічна мета України - членство в ЄС.

3. Переваги і ризики членства в ЄС.

4. Перспективи вступу України в ЄС. Поняття „європейська ідентичність”.

Проблемно-пошукові питання:

1. Яке місце України в сучасному світі? При яких умовах її роль у глобальних процесах буде зростати?

2. Які завдання повинні бути вирішені в нашій країні, щоб вона ввійшла в число процвітаючих країн світу?

3. Що означає поняття „європейська ідентичність”?

4. Які переваги членства в Євросоюзу?

5. Які ризики несе членство в ЄС?

7. Європа і виклики мультикультуралізму: діалог цивілізацій. Іслам у Європі.

1. Швидкий ріст чисельності мусульман – характерна риса демографічних процесів останніх десятиліть, особливо в Європі.

2. Відміна іммігрантів першої хвилі мусульман від другого і третього покоління, нетерпимість до деяких європейських цінностей.

3. Прогноз майбутнього розвитку іслама в Європі

4. Мультикультурні підстави існування цивілізацій.

Проблемно-пошукові питання:

1. У чому виражається цивілізаційне різноманіття світу?
2. Назвіть показники сучасної демографічної ситуації в Європі.
3. Які риси притаманні східному суспільству? Що вплинуло на їхнє формування?
4. Під впливом яких факторів склався менталітет людини західного світу?
5. Як ви розумієте „мультикультурні підстави”, на яких повинно ґрунтуватися сучасне європейське суспільство?

8. Процеси глобалізації і перспективи європейської цивілізації: пошук нових цінностей.

1. Основний зміст цивілізаційного процесу в ХІХ ст. - тенденція до історичного становлення структур універсальної світової цивілізації.
2. Прогноз розвитку світової цивілізації ХХІ ст. – синтез досягнень західної цивілізації і Сходу.
3. Особливості історичного розвитку Заходу і Сходу як геосоціокультурних понять, їх цінності.
4. Суперечливі наслідки процесу глобалізації.

Проблемно-пошукові питання:

1. Які основні загальцивілізаційні тенденції, що проявилися наприкінці ХХ ст.?
2. Чому в ХХІ ст. індивідуальний розвиток людини є і показником прогресу суспільства, і умовою його подальшого розвитку?
3. Які „плюси” і „мінуси” глобалізації?
4. Яку роль у глобальних процесах відіграє науково-технічна революція другої половини ХХ ст.?
5. Чим обумовлена єдність сучасного світу? Чому єдність світу не виключає його різноманіття, а різноманіття не виключає єдності?

Тематика індивідуальних творчих завдань (рефератів):

1. Легенда про Європу. Давньогрецький період у європейській історії. Аксиологічні особливості міфології, літератури, театру, мистецтва.
2. Римська історія – перша спроба створення об'єднаної Європи. Місце і роль Римської імперії в становленні європейської цивілізації.
3. Епоха Середньовіччя: періодизація, релігійні війни, наука, мистецтво, політичні й економічні реалії часу.
4. Трансформація відношення до жінки, дітей, простору і часу, до смерті у Середньовіччі.
5. Християнство і його роль в становленні та розвитку європейської цивілізації.
6. Епоха Відродження і Реформації в Європі: гуманізм і протестантизм, мистецтво і література, нові ціннісні орієнтири в суспільстві.

7. Епоха Просвітництва і абсолютизму. Великі буржуазні революції в Нідерландах, Англії, Франції. Зміна цінностей.
8. Європа в ХІХ ст.: етапи становлення, політико-економічна характеристика, основні тенденції розвитку цінностей.
9. Європа на початку ХХ ст. Перша світова війна: уроки та висновки для європейського співтовариства.
10. Європа перед Другою світовою війною: зародження фашизму в Італії і Німеччині, політика „умиротворення супротивника”, Ліга націй.
11. Уроки Другої світової війни. Конференції керівників антигітлерівської коаліції (СРСР, Англія, США) в Тегерані, Ялті, Потсдамі.
12. Післявоєнний устрій Європи. Промова Черчилля в Фултоні. „Холодна війна” в контексті протистояння двох систем. Біполярний світ.
13. Розпад СРСР: значення цього процесу для доль Європи на рубежі ХІХ-ХХ ст. Виникнення СНД, ЄС.
14. Північноатлантичний блок НАТО: історія створення, трансформація в умовах нового клімату безпеки в Європі.
15. Україна і НАТО. Євроатлантизм і неоглобалізм. Сучасні трансформації і виклики часу.
16. Методичні вказівки з курсу гуманітарного модулю „Цінності європейської цивілізації”. Для студентів ІІ курсів усіх спеціальностей / Укл. О.М. Башкеєва, І.І. Какуріна. - Дніпропетровськ: ДВНЗ УДХТУ, 2012.- 60 с.

Список рекомендованої літератури

1. Алексеев В.Г. Бегом от Европы? [Текст] / В.Г. Алексеев. – Х.: Факт, 2008. – 240 с.
2. Араб-Оглы Э.А. Европейская цивилизация и общечеловеческие ценности [Текст] / Э.А. Араб-Оглы // Вопросы философии. – 1990. – № 8. – С. 10 – 12.
3. Бибикина О.П. Мусульмане в странах Старого Света [Электронный ресурс] / О.П. Бибикина. – Режим доступа: http://www.perspektivy.info/oykumena/europe/musulmane_v_stranah_starogo_sveta_2008-1-15-56-3.htm.
4. Борзенко И.М. Основы современного гуманизма [Текст]: Уч. пос. / И.М. Борзенко, В.А. Кувакин, А.А. Кудишина. – М.: РГО. – 2002. – 389 с.
5. Боршарт, К. – Д. Абетка Законодавства європейського співробітництва [Текст] / К. – Д. оршарт; пер. з англ. пер. англ. В. Мардак. – К. : Представництво Європейської Комісії в Україні, 2001. - 112 с.
6. Виппер Б.Р. Итальянский Ренессанс XIII–XVI века [Текст] / Б.Р. Виппер. – М.: Искусство, 1977. – Т. I – II. – 224 с.
7. Головаха Є. Тенденції соціальних змін в Україні та Європі: за результатами «Європейського соціального дослідження» 2005–2009 [Текст] / Є. Головаха, А. Горбачик. – К.: Інститут соціології НАН України, 2010. – 118 с.
8. Гарэн Э. Проблемы итальянского Возрождения [Текст] / Э. Гарэн. – М.: Прогресс, 1986. – 400 с.

9. Деминцева Е.Б. Иммигрантские сообщества: опыт Франции [Электронный ресурс] / Е.Б. Деминцева // Россия в глобальной политике. – № 5. – 2006.– Режим доступа: <http://www.globalaffairs.ru/numbers/22/6343.html>.

10. Ильясов Ф. Н. Архетипы поло-репродуктивного поведения и конфликт западноевропейской и азиатской цивилизаций [Текст] / Ф.Н. Ильясов // Человек. – 2005. – №2. – С. 113 – 120.

11. Ислам в Европе и в России [Текст]: сб. ст. / сост. и отв. ред. Е.Б. Деминцева. – М.: Изд. Дом Марджани, 2009. – 240 с.

12. Каган М.С. Философия теории ценности [Текст] / М.С. Каган. – СПб. : ТОО ТК “Петрополис”, 1997. – 205 с.

13. Кувакин В.А. Гуманистическая антропология и учение о ценностях [Текст] / И.М. Борзенко, В.А. Кувакин, А.А. Кудишина // Человечность человека: Основы современного гуманизма. – М.: РГО, 2005. – С. 151 – 180.

14. Кувакин В.А. Твой рай и ад: Человечность и бесчеловечность человека (Философия, психология и стиль мышления гуманизма) [Текст] / В.А. Кувакин. – СПб.: Алетейа, М.: Логос, 1998. – 360 с.

15. Кудрявцев А. Мусульмане во Франции [Текст] / А. Кудрявцев // Россия и мусульманский мир. – 2002. – № 11. – С. 155 – 168.

16. Курбанов Р. Правовая логика мусульманских меньшинств [Электронный ресурс] / Р. Курбанов. – Режим доступа: http://www.muslimblog.ru/publ/avtory/ruslan_kurbanov/pravovaja_logika_musulmanskikh_menshinstv_medinskaja_ili_mekkanskaja/10-1-0-83.

17. Курбанов Р. Четыре принципа методологии фикха меньшинств [Электронный ресурс] / Р. Курбанов. – Режим доступа: http://www.islamtv.ru/uploads/video12/fikh_mus_m.pdf.

18. Ле Гофф Ж. Цивилизация средневекового Запада [Текст] / Ж. Ле Гофф; пер. с франц. Е. И. Лебедевой [и др.] – М.: Издательская группа Прогресс, 1992. – 376 с.

19. Луис Б. Ислам и Запад [Текст] / Б. Луис. – М.: ББИ, 2003. – 320 с.

20. Методичні вказівки з курсу гуманітарного модулю „Цінності європейської цивілізації”. Для студентів II курсів усіх спеціальностей / Укл. О.М.Башкеєва, І.І.Какуріна. - Дніпропетровськ: ДВНЗ УДХТУ, 2012.- 58 с.

21. Мирский Г. Ближний восточный диван. Полемические очерки об арабских революциях [Электронный ресурс] / Г. Мирский. – режим доступа: <http://magazines.russ.ru/vestnik/2011/31/mi16.html>.

22. Павленко Ю.В. Історія світової цивілізації: Соціокультурний розвиток людства [Текст]: Навч. пос. для вузів / Ю.В. Павленко. – К.: Либідь, 2001. – 3-те вид. – 360 с.

23. Розов Н.С. Ценности в проблемном мире: философские основания и социальные приложения Конструктивной аксиологии [Текст] / Н.С. Розов. – Новосибирск: Изд-во Новосибирского университета. – 1998. – 292 с.

24. Рубинский, Ю. Европейские ценности [Текст] / Ю. Рубинский // Вестник Европы – 2009 – № 26 – 27. – С. 26.

25. Сайт Представництва Європейської Комісії в Україні [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.delukr.ec.europa.eu/>.

26. Сравнительное изучение цивилизаций [Текст]: Хрестоматия / Сост. Б.С. Ерасов. – М: Аспект Пресс, 1988. – 556 с.
27. Терещенко Ю.Л. Україна і європейський світ [Текст]: Нарис історії від утворення Старокиївської держави до кінця XVI ст. / Ю.Л. Терещенко. – К.: Перун, 1996. – 496 с.
28. Тоді Ф. Нарис історії Європейського Союзу [Текст] / Ф. Тоді. – К. : К.І.С., 2001. – 136 с.
29. Харчева А.Г. Проблема ценности в философии [Текст] / А.Г. Харчева – М.-Л.: Наука. – 1966. – 256 с.
30. Хенкин С. Мусульмане в Испании: проблемы адаптации [Текст] / С. Хенкин // Мировая экономика и международные отношения. – 2008. – № 3. – С. 48 – 58.
31. Шлөгель К. Европа – пограничная страна [Текст] / К. Шлөгель // Вестник Европы. – 2003. – № 9. – С. 56–60.
32. Шпенглер О. Закат Европы [Текст]: Очерки морфологии мировой истории / О. Шпенглер // Гештальт и действительность. – М.: Мысль, 1993. – Т. 1. – С. 5 – 20.
33. Янукович, В. Двадцать лет Украины: наш путь только начинается [Текст] / В. Янукович // Зеркало недели. Украина. – 2011. – № 29. – 19 авг.
34. Official website of the European Union [Electronic resource]. – access mode: <http://europa.eu>.
35. Roberts, J.M. The Penguin History of Europe [Electronic resource] / J.M. Roberts. – L.: Penguin Books, 1997. – P. 23. – access mode : <http://www.wpec.ru/text/200705211525.htm>

